

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA BẢO TÀNG**

ĐÀO THỊ HỒNG NHUNG

**TÌM HIỂU SỰ TẬP HIỆN VẬT ĐỒNG
VĂN HÓA ĐÔNG SƠN TRUNG BÀY TẠI
BẢO TÀNG LỊCH SỬ VIỆT NAM**

**KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
NGÀNH BẢO TÀNG**

NGƯỜI HƯỚNG DẪN:

HÀ NỘI - 2011

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	4
2. Mục đích nghiên cứu	5
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	5
4. Phương pháp nghiên cứu	6
5. Đóng góp của khóa luận	6
6. Bố cục của khóa luận.....	6
CHƯƠNG 1: KHÁI QUÁT VỀ BẢO TÀNG LỊCH SỬ VIỆT NAM VÀ VĂN HÓA ĐÔNG SƠN	7
1.1. Bảo tàng Lịch sử Việt Nam	7
1.1.1. Sự hình thành và phát triển	7
1.1.2. Vài nét về hệ thống trưng bày	11
1.2. Văn hóa Đông Sơn.....	17
1.2.1. Quá trình phát hiện và nghiên cứu	17
1.2.2. Những đặc trưng cơ bản của văn hóa Đông Sơn	19
CHƯƠNG 2: ĐẶC ĐIỂM VÀ NHỮNG GIÁ TRỊ TIÊU BIỂU CỦA SƯU TẬP HIỆN VẬT ĐỒNG VĂN HÓA ĐÔNG SƠN TRƯNG BÀY TẠI BẢO TÀNG LỊCH SỬ VIỆT NAM	29
2.1. Khái niệm sưu tập hiện vật bảo tàng	29
2.2. Nội dung và không gian trưng bày sưu tập hiện vật đồng văn hóa Đông Sơn tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam.....	30
2.3. Đặc điểm hiện vật trong sưu tập.....	34
2.3.1. Nhạc khí	34
2.3.2. Vũ khí	37
2.3.3. Đồ dùng sinh hoạt	43
2.3.4. Công cụ sản xuất	48

2.3.5. Đồ trang sức	50
2.3.6. Tượng nghệ thuật	51
2.4. Những giá trị tiêu biểu của sưu tập.....	51
2.4.1. Giá trị lịch sử.....	51
2.4.2. Giá trị văn hóa	57
2.4.3 Giá trị kỹ thuật.....	67
2.4.4 Giá trị nghệ thuật.....	69
CHƯƠNG 3: VẤN ĐỀ BẢO QUẢN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ CỦA SƯU TẬP HIỆN VẬT ĐỒNG VĂN HÓA ĐÔNG SƠN TRUNG BÀY TẠI BẢO TÀNG LỊCH SỬ VIỆT NAM.....	73
3.1. Hiện trạng bảo quản sưu tập trên hệ thống trưng bày của bảo tàng.....	74
3.2. Bảo quản và phát huy giá trị của sưu tập.....	75
3.2.1. Quán triệt và thực hiện hệ thống văn bản pháp quy của Đảng, Nhà nước về bảo quản Di sản văn hóa.....	75
3.2.2. Tăng cường công tác bảo quản hiện vật trên hệ thống trưng bày.....	81
3.2.3. Sưu tầm, bổ sung hiện vật cho sưu tập.....	82
3.3. Các giải pháp khác.....	83
3.3.1. Có kế hoạch luân chuyển hiện vật văn hóa Đông Sơn từ kho cơ sở lên hệ thống trưng bày.....	83
3.3.2. Phối hợp với các bảo tàng trong và ngoài nước để tổ chức trưng bày	84
3.3.3. Thông qua các phương tiện truyền thông giới thiệu về bảo tàng và văn hóa Đông Sơn	86
3.3.4. Tổ chức hội thảo khoa học	87
KẾT LUẬN	90
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	93
PHỤ LỤC	

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Ba nền văn hóa của thời đại kim khí được biết đến trên lãnh thổ Việt Nam hiện nay là văn hóa Đông Sơn, văn hóa Sa Huỳnh và văn hóa Dốc Chùa. Trong đó thì nền văn hóa Đông Sơn được nghiên cứu tường tận hơn cả. Cách đây 87 năm văn hóa Đông Sơn được phát hiện lần đầu tiên tại Thanh Hóa do một người câu cá ngẫu nhiên tìm được một số đồ đồng ở bờ sông Mã thuộc xã Đông Sơn, huyện Đông Sơn, tỉnh Thanh Hóa (nay là phường Hàm Rồng, thành phố Thanh Hóa, tỉnh Thanh Hóa). Từ đó nền văn hóa Đông Sơn đã được các nhà khoa học trong và ngoài nước quan tâm nghiên cứu. Mặc dù văn hóa Đông Sơn được phát hiện và nghiên cứu đến nay đã lâu nhưng nhiều vấn đề của văn hóa này không phải vì thế mà đã được giải quyết trọn vẹn. Vì vậy mà sưu tập hiện vật đồng văn hóa Đông Sơn là nguồn sử liệu đặc biệt quan trọng để tìm hiểu văn hóa Đông Sơn nói riêng và lịch sử nguồn gốc dân tộc Việt nói chung.

Đặc trưng về di vật của văn hóa Đông Sơn hết sức phong phú, đa dạng được làm bằng nhiều chất liệu khác nhau (đá, đồng, sắt, gốm, thủy tinh, xương, sừng, gỗ...) với nhiều kích cỡ khác nhau. Song tiêu biểu nhất, tạo nên diện mạo văn hóa Đông Sơn là các di vật được làm bằng chất liệu đồng được chế tác ở trình độ cao về kỹ thuật và mỹ thuật. Các nhóm hiện vật phát triển mạnh như vũ khí gồm: rìu, lao, giáo, dao, mũi tên, qua, tấm che ngực... Về công cụ sản xuất có lưỡi cày, rìu, hái, nhíp, cuốc, thuổng... Dụng cụ sinh hoạt thì có: thạp, thố, bình, âu, lọ... Nhóm nhạc cụ gồm trống, chuông, vòng ống tay, vòng ống chân gắn chuông... Đồ trang sức có số lượng và loại hình phong phú như vòng tay, vòng chân, khuyên tai, nhẫn, trâm cài... Ngoài ra còn có các loại tượng người và động vật... Sự đa dạng về loại hình, độc đáo về phong cách

nghệ thuật mà các hiện vật đồng văn hóa Đông Sơn luôn chứa đựng những bí ẩn của lịch sử mà chúng ta vẫn không ngừng nghiên cứu.

Hiện vật đồng văn hóa Đông Sơn mang tính thống nhất và đa dạng. Tính thống nhất tạo nên bản sắc riêng đồng thời cũng thể hiện được sự giao lưu những yếu tố mới để toát lên tính đa dạng, phong phú của văn hóa Đông Sơn. Chính vì vậy mà sưu tập hiện vật đồng văn hóa Đông Sơn là nguồn sử liệu vô cùng quý giá cho việc xác định giá trị lịch sử, văn hóa của nền văn hóa nước ta thời tự lập nguyên khai. Đồng thời đóng góp vào việc nghiên cứu, sưu tầm, bảo quản, trưng bày và phát huy những giá trị của nền văn hóa này. Như vậy, nghiên cứu sưu tập hiện vật đồng văn hóa Đông Sơn là một việc làm có ý nghĩa thiết thực

Bên cạnh đó, được thực tập tốt nghiệp tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam cũng là điều kiện rất thuận lợi để tác giả khóa luận tiếp cận khảo sát nghiên cứu đề tài. Với một sinh viên học chuyên ngành bảo tàng thì những hiện vật bảo tàng luôn là nguồn tư liệu học tập thiết thực và hiệu quả. Vì vậy, việc lựa chọn đề tài **“Tìm hiểu sưu tập hiện vật đồng văn hóa Đông Sơn trưng bày tại Bảo tàng lịch sử Việt Nam”** làm khóa luận tốt nghiệp là rất cần thiết. Nghiên cứu đề tài tác giả khóa luận sẽ được nâng cao trình độ chuyên môn nghiệp vụ và hiểu biết về một nền văn hóa thời dựng nước và hi vọng khi ra trường sẽ góp phần tích cực vào sự nghiệp bảo tồn di sản văn hóa dân tộc.

2. Mục đích nghiên cứu

Tìm hiểu đặc điểm và giá trị của sưu tập hiện vật đồng văn hóa Đông Sơn trưng bày tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam

Nghiên cứu thực trạng trưng bày sưu tập đồng văn hóa Đông Sơn, trên cơ sở đó, đưa ra giải pháp bảo quản, phát huy giá trị của sưu tập.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu khóa luận nghiên cứu Sưu tập hiện vật đồng văn hóa Đông Sơn trưng bày tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam.

Phạm vi nghiên cứu khóa luận nghiên cứu sưu tập hiện vật đồng văn hóa Đông Sơn trong mối tương quan tổng thể với hệ thống trưng bày tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam.

4. Phương pháp nghiên cứu

Khóa luận sử dụng phương pháp thống kê, tổng hợp, phân loại, so sánh. Phương pháp khảo sát, miêu tả, chụp ảnh và xử lý thông tin tư liệu...

Khóa luận sử dụng phương pháp nghiên cứu liên ngành như: khảo cổ học, sử học, bảo tàng học, nghệ thuật học, văn hóa học...

Vận dụng phương pháp luận duy vật biện chứng và duy vật lịch sử của chủ nghĩa Mác - Lênin khi xem xét phân tích, đánh giá những vấn đề liên quan của đề tài.

5. Đóng góp của khóa luận

Khóa luận cung cấp tư liệu tham khảo cho sinh viên Trường Đại học Văn hóa nói chung và sinh viên ngành bảo tàng nói riêng.

Phân tích những giá trị lịch sử văn hóa của hiện vật đồng văn hóa Đông Sơn tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam từ đó khẳng định vị trí và vai trò của hiện vật văn hóa Đông Sơn trong kho tàng di sản văn hóa dân tộc.

Đề xuất một số giải pháp nhằm bảo quản, khai thác và phát huy giá trị của sưu tập hiện vật đồng văn hóa Đông Sơn trưng bày tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam

6. Bố cục của khóa luận

Ngoài phần mở đầu và kết luận, nội dung khóa luận gồm 3 chương:

Chương 1: Khái quát về Bảo tàng Lịch sử Việt Nam và văn hóa Đông Sơn

Chương 2: Đặc điểm và những giá trị tiêu biểu của sưu tập hiện vật đồng văn hóa Đông Sơn trưng bày tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam

Chương 3: Vấn đề bảo quản và phát huy giá trị của sưu tập hiện vật đồng văn hóa Đông Sơn trưng bày tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đào Duy Anh. *Văn hóa Đông Sơn niên đại và chủ nhân*. KCH, số 3, năm 1969. Viện Khảo cổ học. Hà Nội.
2. Bảo tàng Lịch sử Việt Nam (2002). *Bí mật cây đèn hình người*. Bảo tàng Lịch sử Việt Nam xuất bản.
3. Nguyễn Quốc Bình. *Văn hóa Đông Sơn 85 năm phát triển và nghiên cứu*. Tạp chí Cổ vật tinh hoa, số 30, Hội Khoa học lịch sử, Hà Nội, 2009
4. Hoàng Xuân Chinh và Chử Văn Tân. *Nội dung, loại hình và niên đại văn hóa Đông Sơn*. KCH, số 3, năm 1969. Viện Khảo cổ học. Hà Nội.
5. Hoàng Xuân Chinh và Bùi Văn Tiến. *Văn hóa Đông Sơn và các trung tâm văn hóa trong thời đại kim khí ở Việt Nam*. KCH, số 3, năm 1979: 40. Viện Khảo cổ học. Hà Nội.
6. Nguyễn Văn Hà (2008). *Sưu tập hiện vật văn hóa Đông Sơn tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam những giá trị lịch sử - văn hóa*. Luận văn thạc sĩ văn hóa học, Đại học văn hóa Hà Nội, Hà Nội.
7. Diệp Đình Hoa. *Công dụng của trống đồng cổ*. KCH, số 14, năm 1974: 44. Viện Khảo cổ học. Hà Nội
8. Bùi Huy Hồng. *Lịch thời Hùng Vương trên mặt trống đồng Hoàng Hạ*. KCH, số 14, năm 1974: 54. Viện Khảo cổ học. Hà Nội.
9. Nguyễn Thị Huệ (2008). *Cơ sở bảo tàng học*. Nxb Đại học quốc gia Hà Nội, Hà Nội 2008.
10. Nguyễn Thị Huệ (2005). *Lược sử sự nghiệp bảo tồn bảo tàng Việt Nam từ 1945 đến nay*. Nxb Trường Đại học văn hóa Hà Nội, Hà Nội.

11. Trịnh Minh Hiền. *Tình hình nghiên cứu trống đồng cổ ở Việt Nam*. KCH, số 13, năm 1974: 36. Viện Khảo cổ học. Hà Nội.
12. Phạm Minh Huyền. *Những cán dao găm hình người*. KCH, số 19, năm 1976. Viện Khảo cổ học. Hà Nội
13. Phạm Minh Huyền. *Tính đa dạng và phức tạp của nền văn hóa Đông Sơn*. KCH, số 3, năm 1991. Viện Khảo cổ học. Hà Nội.
14. Phạm Minh Huyền (1996). *Văn hóa Đông Sơn tính thống nhất và đa dạng*. Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
15. Hán Văn Khẩn (2008). *Cơ sở khảo cổ học*. Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
16. Hoàng Văn Khoán và Hà Văn Tấn. *Tìm hiểu kỹ thuật đúc trống đồng Ngọc Lũ*. KCH, số 14, năm 1974. Viện Khảo cổ học. Hà Nội.
17. Lê Văn Lan. *Trở lại vấn đề văn hóa Đông Sơn*. KCH, số 3, năm 1969. Viện Khảo cổ học. Hà Nội.
18. Lê Văn Lan. *Tài liệu khảo cổ và việc nghiên cứu thời đại Hùng Vương*. Tạp chí Nghiên cứu lịch sử, số 125, 1996: 53
19. *Lịch sử Việt Nam*, Nxb Đại học và Trung học chuyên nghiệp, Hà Nội, 1983, t.1, tr.102 – 103
20. Nguyễn Linh – Hoàng Hưng, *Vấn đề Hùng Vương và khảo cổ học*. Tạp chí NCLS, số 3, 1968: 19
21. *Luật Di sản văn hóa năm 2001* được sửa đổi, bổ sung năm 2009. Nxb Chính trị quốc gia, 2009.
22. Vũ Thế Long. *Hình và tượng động vật trên trống và các đồ đồng Đông Sơn*. KCH, số 14, năm 1974: 9. Viện Khảo cổ học. Hà Nội
23. Nguyễn Thị Minh Lý (chủ biên) (2004). *Đại cương về cổ vật ở Việt Nam*. Trường Đại học Văn hóa Hà Nội.

24. Nhiều tác giả. *Một số trống Đông Sơn*. KCH, số 13, năm 1974. Viện Khảo cổ học. Hà Nội.
25. Hà Văn Phụng (2008). *Thạp đồng Đông Sơn*. Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
26. Trần Mạnh Phú. *Văn hóa Đông Sơn qua sự phát triển của nghệ thuật trang trí các trống đồng*. KCH, số 14, năm 1974. Viện Khảo cổ học. Hà Nội.
27. Lê Thị Sáu (2001). *Sưu tập đồ đồng văn hóa Đông Sơn ở Bảo tàng Thanh Hóa những giá trị lịch sử văn hóa*. Luận văn thạc sĩ. Đại học văn hóa Hà Nội, Hà Nội.
28. Đoàn Nam Sinh (2002) *Về Đông Sơn - Hùng Vương*. Nxb TP HCM.
29. Trịnh Sinh. *Vòng ống Đông Sơn*. KCH, số 19, năm 1976. Viện Khảo cổ học. Hà Nội
30. *Sự nghiệp bảo tàng của nước Nga*. Cục Di sản văn hóa xuất bản, Hà Nội, 2006
31. *Sưu tập hiện vật bảo tàng*. Bảo tàng Cách mạng Việt Nam. Nxb Văn hóa thông tin, 1994.
32. Chử Văn Tần. *Niên đại trống Đông Sơn*. KCH, số 13, 1974: 106. Viện Khảo cổ học. Hà Nội.
33. Chử Văn Tần (2003). *Văn hóa Đông Sơn – văn minh Việt Cổ*. Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
34. Trịnh Cao Tường và Lê Văn Lan. *Về những hình người cầm vũ khí trên trống Đông Sơn*. KCH, số 14, năm 1974. Viện Khảo cổ học. Hà Nội
35. Trần Quốc Vượng (1974). *Vài suy nghĩ tản mạn về trống đồng*. KCH, Viện Khảo cổ học. Hà Nội.